

پنجمین کنفرانس شبکه‌های توزیع نیروی برق

حافظت عملی در توزیع و کوردینه آن با فوق توزیع

علی صفر نورالله - جمال الدین طباطبائی

شرکت برق منطقه‌ای اصفهان

چکیده:

هدف اصلی از ارائه این مقاله آن است که یک فیدر ۲۰ کیلوولت با کلیه انشعابات فرعی آن را از نقطه نظرهای توزیع بارهای مصرفی، کاربرد انواع گوناگون تجهیزات حفاظتی مانند فیوز، سکشنولایزر، اتوریکلوزر و رله‌های حفاظتی "SEF ، EF ، OC" مورد مطالعه و بررسی قرار داده و نحوه صحیح و اصولی کوردینه این تجهیزات حفاظتی را مخصوصاً در ارتباط مستقیم با دستگاههای حفاظتی فوق توزیع، بطور کاملاً عملی و کاربردی نشان دهد.

بديهي است تعديل و بهينه سازی در کاربرد انرژی، رمز اصلی پايداري و ثبات يك جامعه بويا و ديناميک بوده و کارآيی انرژی الکتریکی امری روشن و جایگاهی ویژه و ممتاز دارد. از آن نظر که تأمین انرژی الکتریکی به مصرف کنندگان هدف اصلی از احداث نیروگاهها، خطوط انتقال، ایستگاههای مبدل ولتاژی و تمامی هزینه های مالی و اداره مربوطه آن می باشد، لذا در تحقق ارسال انرژی مورد نیاز به مراکز مصرف، بایستی تدابیر حفاظتی خاصی صورت پذيرد.

در اين راستا، بكارگيري دستگاههای حفاظتی مناسب در شبکه های توزيع از يك سو و كوردينه و هماهنگی اين دستگاهها با تجهيزات حفاظتی شبکه های فوق توزيع از سوی ديگر بایستی به نحو شايسته های انجام گردد.

هر چه از مقادير آنبوه و سطوح بالاي انرژي به طرف مصارف کوچکتر آن در شبکه های توزيع به پيش مى رويم، پيچيدگي و ناهموار يهای راه نمایان تر و اطلاعات جديد و كامل کمتر يافت مى شود.

به خاطر عدم وجود يانکهای اطلاعاتی صحيح و منسجم و در نتيجه فقدان عملکرد به موقع تجهيزات حفاظتی و يا نقصان آنها در شبکه ها مسلماً ثبات ارسال انرژی برای مصرف کننده با اندک مخاطره ای که ناشی از انواع اتصالی و يا عيوب شبکه است، بهم خورده و يك فشار دو طرفه ای را برای شرکتهای توزيع و مصرف کنندگان به همراه خواهد داشت.

برای طراحی سیستم حفاظتی، يك فيدر ۲۰ کيلولوت از ایستگاه ۶۳/۲۰ کيلولوت زيار در جنوب شرقی اصفهان انتخاب گردیده است، زيرا اين فيدر اولاً منطقه وسيعی را تحت پوشش قرار داده و تنوع بار مصرفی کاملی را دارا بوده و ثانياً در فصل تابستان تعداد بی شماری از پرندهان در اطراف خط ۲۰ کيلولوت و انشعابات فرعی آن در حال پرواز و يا نشت و برخاست می باشند و وجود درختان گوناگون نيز در حوالی و يا زير خط مزبور دليل ديگري بر انتخاب اين فيدر بوده است. با استفاده از اين طرح حفاظتی تعداد خاموشيهای فيدر مزبور که فعلاً نزديک به ۴۰ مرتبه در ماه می باشد، بطور چشمگير و قابل ملاحظه ای در حد فقط چند قطعی در ماه کاهش می يابد.

شرح مقاله:

شبکه انتخابي ۲۰ کيلولوت مورد مطالعه، از فيدر شماره ۷ ایستگاه ۶۳/۲۰ کيلولوت زيار تغذие مى شود و ایستگاه زيار نيز خود از طریق دو خط ۶۳ کيلولوت به ایستگاه ۶۳/۲۰

کیلوولت آبشار اصفهان در شبکه سراسری انتقال اتصال دارد، لذا برای هر چه دقیق‌تر بودن محاسبات اتصال کوتاه، با توجه به مقدار درصد امپدانس تونن مشت و صفر باسبار ۲۳ کیلوولت آبشار و اخذ مقادیر دقیق آن از دفتر طرح و برنامه وزارت نیرو در سازمان برق ایران، داریم:

$$\%Z_1 = \% (0/641 + j 2/269)$$

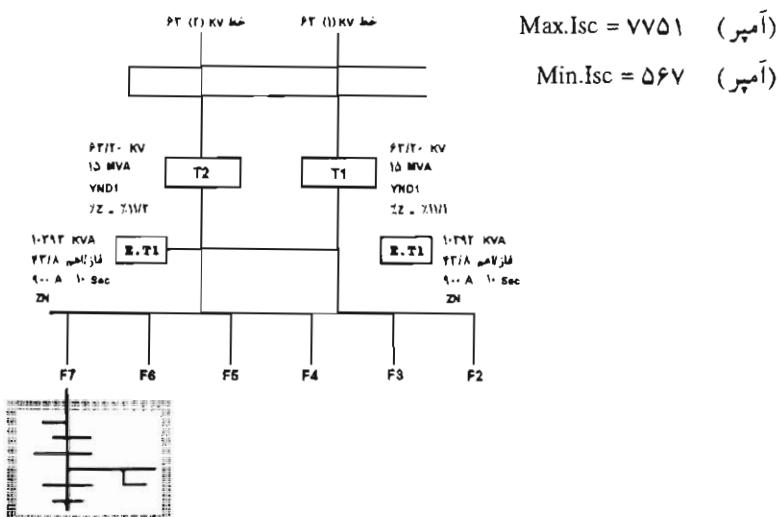
$$\%Z_0 = \% (0/912 + j 2/905)$$

با توجه به امپدانس درصد هر کدام از دو ترانسفورماتور ۶۳۰/۶ کیلوولت ایستگاه آبشار به مقدار " $\%Z = \%11/74$ " و امپدانس هر کدام از دو خط پارالل ۶۳ کیلوولت تغذیه کننده ایستگاه ۶۳/۲۰ کیلوولت زیار به مقدار:

$$Z_1 = (4/8474 + j 9/082) \quad (\text{اهم})$$

$$Z_0 = (8/5678 + 25/698) \quad (\text{اهم})$$

و اطلاعات ارائه شده در نقشه کامل ایستگاه ۶۳/۲۰ کیلوولت زیار در شکل ۱، مقدار حداقل شدت جریان سه فاز و مقدار حداقل جریان اتصال کوتاه تک فازه را برای باسبار ۲۰ کیلوولت زیار با استفاده از برنامه کامپیوتری، محاسبه شده که برابر است با:

برای جبران افت ولتاژ فیدرهای ۲۰ کیلوولت دستگاه AVR "ایستگاه زیار طوری تنظیم می‌نماییم که ولتاژ ثانویه ترانسفورماتورهای قدرت به مقدار ۲۱ کیلوولت باشد.

به دلیل اینکه طول مسیر مستقیم خط ۲۰ کیلوولت ۲۶۸۳۰ متر می‌باشد و مقاومت مخصوص زمین در طول این مسیر متفاوت بوده، مقدار متوسط آن ۱۰۰ اهم متر احتساب شده و امپدانس نقطه اتصالی در حالت تک فاز بطور متوسط، به اندازه ۱۰ اهم برآورد گردیده است. نوع هادی بکار رفته در مسیر اصلی فیدر سیم Dog با مشخصات امپدانسی:

$$Z_1 = (0.306 + j 0.394) \text{ اهم} \quad (1)$$

$$Z_0 = (0.4548 + j 1.615) \text{ اهم} \quad (2)$$

و مسیرهای T.off با نوع سیم Mink با مشخصات امپدانسی:

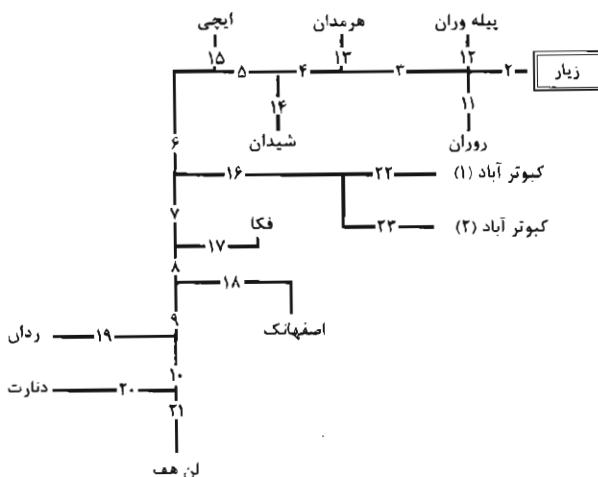
$$Z_1 = (0.512 + j 0.402) \text{ اهم} \quad (3)$$

$$Z_0 = (0.661 + j 1.624) \text{ اهم} \quad (4)$$

می‌باشد. ضریب قدرت این فیدر بطور متوسط "P.F = 0.837" بوده و مجموعاً به مقدار ۵۹۶۲ کیلووات و ۳۸۹۵ کیلووار بار مصرفی این فیدر می‌باشد که با توجه به دفتر گزارشات روزانه موجود در ایستگاه ۶۳/۲۰ کیلوولت زیار، شدت جریان این فیدر حداقل به مقدار ۲۰۰ آمپر در ماههای تابستانی ثبت شده است.

چون که انشعابات فرعی این فیدر دارای شاخه‌های زیادی بوده و برای ارائه طرح حفاظتی مورد نظر می‌توان آن را مدل‌سازی نمود، شبکه تحت پوشش این فیدر مانند شکل ۲ ترسیم می‌گردد.

برای دسته‌بندی و نظم اطلاعات، هر قسمت از شبکه در نقشه زیر، دارای شماره‌ای می‌باشد.

«شکل (شماره ۲)

مشخصات خطوط ۲۰ کیلوولت در جدول ۱ و مقادیر بارهای مصرفی هر قسمت در جدول ۲ مرتب و آورده شده است.

طول مسیر (m)	سیم	قسمت	طول مسیر (m)	سیم	قسمت
۶۰۰	Mink	۱۳	۲۷۰۰	Dog	۲
۴۸۰۰	Mink	۱۴	۳۳۵۰	Dog	۳
۲۲۰۰	Mink	۱۵	۱۴۰۰	Dog	۴
۲۰۰۰	Dog	۱۶	۱۱۰۰	Dog	۵
۳۰۰۰	Mink	۱۷	۱۳۸۰	Dog	۶
۵۲۰۰	Mink	۱۸	۵۳۰۰	Dog	۷
۳۳۰۰	Mink	۱۹	۴۳۰۰	Dog	۸
۱۴۰۰	Mink	۲۰	۲۸۰۰	Dog	۹
۲۰۰۰	Mink	۲۱	۱۵۰۰	Dog	۱۰
۲۰۰۰	Mink	۲۲	۲۷۰۰	Mink	۱۱
۲۵۰۰	Mink	۲۳	۲۴۰۰	Mink	۱۲

«جدول (شماره ۱)»

(KVAR)	(KW)	قسمت	(KVAR)	(KW)	قسمت
۱۲۳	۲۰۱	۱۳	۱۳۵	۲۱۹	۲
۲۴۹	۳۹۹	۱۴	۱۲۳	۲۰۱	۳
۲۲۸	۳۶۶	۱۵	۹۰	۱۴۴	۴
-	-	۱۶	۲۱	۳۶	۵
۱۰۹	۲۵۵	۱۷	۱۲۳	۲۰۱	۶
۲۰۴	۳۳۰	۱۸	۵۶۷	۹۱۵	۷
۱۲۳	۲۰۱	۱۹	۵۲۲	۸۴۰	۸
۴۸	۷۵	۲۰	۴۵۳	۶۹۹	۹
۱۵۶	۲۴۹	۲۱	۵۷	۹۰	۱۰
۳۴۲	۵۴۹	۲۲	۳۸۴	۶۲۱	۱۱
۲۰۴	۳۳۰	۲۳	۱۵۹	۲۰۵	۱۲

«جدول (شماره ۲)»

و نتایج کامپیوتری "Load Flow" در جدول ۳ آمده است.

ولتاژ (KV)	آمپراز (A)	قسمت	ولتاژ (KV)	آمپراز (A)	قسمت
۱۹/۸۰	۵/۴۳	۱۳	۲۰/۶۱	۱۹۹/۵۲	۱
۱۹/۸۲	۱۰/۹۳	۱۴	۲۰/۲۲	۱۹۹/۵۲	۲
۱۹/۵۲	۱۰/۰۸	۱۵	۱۹/۸۱	۱۷۰/۴۹	۳
۱۹/۵۳	۲۴/۴۱	۱۶	۱۹/۵۴	۱۵۹/۶۸	۴
۱۹/۰۳	۷/۲۰	۱۷	۱۹/۵۳	۱۴۳/۸۲	۵
۱۸/۸۳	۹/۳۹	۱۸	۱۹/۴۰	۱۳۳/۷۷	۶
۱۸/۷۸	۵/۷۲	۱۹	۱۹/۰۴	۱۰۳/۸۴	۷
۱۸/۷۹	۲/۱۶	۲۰	۱۸/۸۶	۷۱/۰۲	۸
۱۸/۷۹	۷/۱۳	۲۱	۱۸/۸۰	۳۷/۷۹	۹
۱۹/۳۵	۱۵/۲۶	۲۲	۱۸/۷۹	۱۱/۸۸	۱۰
۱۹/۳۳	۹/۱۵	۲۳	۲۰/۲۰	۱۶/۴۸	۱۱
			۲۰/۲۱	۶/۷۸	۱۲

« جدول (شماره ۳) »

نتایج کامپیوتری "Short Circuit" در جدول ۴ حاصل می شود.

تک فاز (A)	سه فاز (A)	قسمت	تک فاز (A)	سه فاز (A)	قسمت
۴۴۱	۲۸۹۹	۱۳	۵۶۷	۷۷۵۱	۱
۳۶۶	۱۹۱۶	۱۴	۵۰۸	۴۴۹۱	۲
۳۸۵	۱۸۶۶	۱۵	۴۵۱	۲۹۱۲	۳
۳۷۳	۱۷۷۲	۱۶	۴۳۰	۲۵۳۶	۴
۳۱۶	۱۲۲۱	۱۷	۴۱۵	۲۲۰۲	۵
۲۷۲	۹۲۵	۱۸	۳۹۸	۲۰۶۲	۶
۲۶۸	۹۱۶	۱۹	۳۴۶	۱۴۷۳	۷
۲۷۱	۹۴۳	۲۰	۳۰۹	۱۱۹۵	۸
۲۶۹	۹۳۶	۲۱	۲۹۰	۱۰۶۴	۹
۲۵۰	۱۳۹۰	۲۲	۲۸۱	۱۰۰۵	۱۰
۲۴۵	۱۴۴۰	۲۳	۴۵۵	۲۹۰۵	۱۱
			۴۶۰	۳۰۲۷	۱۲

« جدول (شماره ۴) »

رله‌های حفاظتی موجود فیدر، رله‌های اضافه جریان "OC" اتصال زمین "EF" و اتصال زمین حساس "SEF" بوده و از نوع استاتیکی می‌باشد.

به خاطر اینکه رله اتصال زمین حساس از نوع زمان ثابت می‌باشد، ابتدا آن را بررسی می‌نماییم. این رله از طریق یک "CT" که هر سه فاز فیدر از درون آن می‌گذرد، تغذیه شده و فقط در مقابل عدم تعادل بار و اتصالی زمین با جریان بسیار کم حساس می‌باشد. نسبت تبدیل "Aین رله | ۱ / ۲۰۰ = n" بوده و رله مزبور دارای تنظیم جریان از ۰/۰۵ تا ۱/۱۵ آمپر بوده و به صورت زمان ثابت یک ثانیه‌ای فرمان قطع کلید دزنکتور فیدر را صادر می‌نماید.

رله‌های اضافه جریان و اتصال زمین دارای مشخصات یکسانی می‌باشند و منحنی‌های جریان - زمان آنها در این فیدر به صورت "Normal Inverse" بوده که از ۰/۰۵ تا ۱/۱ قابل تنظیم و دکمه جریان تأخیری آنها نیز از ۰/۵ تا ۴ آمپر در اختیار و دکمه آنی رله نیز از ۲ تا بینهایت قابل تنظیم می‌باشد.

برای هر چه کوتاه‌تر نمودن تحریک رله اضافه جریان و اتصال زمین بر روی فیدر فوق و کوردینه آن با سایر تجهیزات حفاظتی در ایستگاه ۶۳/۲۰ کیلوولت، از منحنی "TMS = ۰/۱" برای نقطه شروع کوردینه استفاده می‌شود.

نسبت تبدیل "CT" نصب شده برای هر کدام از فازهای "n = ۴۰۰/۱" بوده و بستگی به سطح اتصالی و دکمه "PSM" رله که در اینجا چون ۲۰۰ آمپر عبوری ماکزیمم از فیدر گزارش شده است، و در نظر گرفتن یک ضریب برای جریانهای هجومی به مقدار متوسط ۱/۵، شدت جریان به ۳۰۰ آمپر رسیده و با توجه به نسبت تبدیل "CT"، دکمه تأخیری را بر روی ۷/۵ تنظیم می‌نماییم. حال می‌توان زمان عملکرد رله را از روی منحنی مذکور بدست آورد. در مورد اتصالیهای بزرگ نیز با توجه به متوسط احتمالی آنها و در نظر گرفتن نسبت تبدیل ترانسفورماتور جریان رله، مقدار ۱۰ برابر جریان نامی را تنظیم می‌نماییم.

تمامی دکمه‌های رله اتصال زمین نیز دقیقاً متناسب با حداقل شدت جریان اتصال زمین در کوچک‌ترین مقدار خود برای این فیدر تنظیم می‌گردد که همانطوری که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، مینیمم جریان تک فاز به مقدار ۲۶۸ آمپر بوده که انتخاب دکمه "PSM" برابر با ۵/۰ مناسب می‌باشد.

از نقطه شروع فیدر به جلو رفته و مطابق با شکل ۲، ملاحظه می‌نماییم که در بین راه به پنج "T.OFF" روران، پله و زان، هرمدان، شیدان و ایچی خواهیم رسید که مشخصات کامل مداری آنها به صورت مدل‌سازی شده قبلاً آورده شده است. به ترتیب فیوزهای "F5" تا "F1" را به عنوان اصلی‌ترین وسیله حفاظتی آنها متناسب با شدت جریانهای شاخه‌ای عبوری و رعایت ضریب

جریانهای هجومی و کوردینه منحنی عملکرد آنها در رابطه با منحنی های رله های اضافه جریان و اتصال زمین بطوری انتخاب می نماییم که زمان قطع فیوزها همانند شکل ۳ باشد.

باز به جلوتر رفته و به دستگاه ریکلوزر واقع در بعد از انشعاب ایچی در شکل ۲ می رسمیم برای انتخاب صحیح ریکلوزر بایستی مراحل شش گانه زیر را در نظر بگیریم.

— ولتاژ نامی دستگاه با ولتاژ فازی خط مطابقت داشته باشد.

— ماکریم شدت جریان اتصالی که در اینجا اتصالی سه فاز می باشد از حد اکثر جریان اتصال کوتاه قابل تحمل ریکلوزر کمتر باشد.

— شدت جریان بار عبوری از دستگاه در حد مجاز آن باشد.

— حداقل شدت جریان اتصالی در میدان دید و عمل ریکلوزر باشد.

— دستگاه انتخابی توانائی هماهنگی و کوردینه با سایر تجهیزات حفاظتی طرف منبع و طرف بار مصرفی را داشته باشد.

— در مقابل حداقل شدت جریان اتصال زمین عمل نماید.

به ترتیب مراحل فوق را دنبال نموده و سطوح ولتاژ فازی معادل KV ۲۴ را انتخاب نمود.

ماکریم جریان اتصالی در محل نصب ریکلوزر A ۲۰۰۲ می باشد، بنابراین می توان با توجه به استانداردهای موجود مقادیر از ۳۰۰۰ تا ۶۰۰۰ آمپر را انتخاب نمود. جریان بار عبوری از آن ۱۳۳/۷۷ A بوده که بنابراین بایستی ریکلوزری در نظر گرفت که جریان بار بالاتری را بین ۱/۵ تا ۲ برابر جریان مزبور تحمل نموده و با نوسانات بار تحریک نگردد. حداقل جریان اتصالی نیز ۲۶۸ A بوده که با انتخاب ریکلوزری با حداقل جریان قطع ۲۰۰ آمپر به راحتی انتظار ما برآورده می شود. با توجه به اینکه اصولاً ریکلوزرها دارای منحنی های جریان - زمان می باشند، توانائی هماهنگی با سایر ادوات حفاظتی را دارا هستند. در مورد حداقل جریان اتصالی تک فاز مطابق با جدول ۴ نیز با در نظر گرفتن ریکلوزری با حداقل جریان A ۲۰۰ مشکل خاصی وجود ندارد.

اصلًا هر ریکلوزر دارای چهار مرحله وصل مجدد بوده که می توان آن را به دلخواه بطور سریع یا تأخیری تنظیم نمود. عملکرد سریع دستگاه بر روی منحنی "A" و تأخیری آن می تواند در حالتهای انتخابی "B" و "C" یا "D" و "E" باشد. در مواقعي که فقط بایستی ریکلوزر با فیوز کوردینه شود دو عملکرد سریع و دو عملکرد تأخیری مناسب بوده و در صورتی که دستگاه سکشنولایزر نیز بین آن دو قرار گیرد، برای کوردینه صحیح آنها بایستی ریکلوزر برای یک مرتبه سریع و سه مرتبه تأخیری تنظیم گردد و بهتر است از ریکلوزر الکترونیکی استفاده شود.

برای انجام عمل کوردینه در این قسمت بهتر است ابتدا ریکلوزر را با فیوزهای "F6 و F7" که بتوانند کوردینه نموده و با توجه به جدول ۳، فیوزهای "F6 و F7" را به ترتیب ۲۵ و ۱۵ آمپر مطابق با جدول ۵ با رعایت دو شرط زیر انتخاب می‌نماییم.

– برای انواع اتصالی در طرف مصرف کننده، حداقل زمان ذوب فیوز بایستی بزرگتر از زمان عمل سریع ریکلوزر باشد.

– برای انواع اتصالی در طرف مصرف کننده، حداکثر زمان قطع فیوز بایستی بزرگتر از زمان عمل تأخیری ریکلوزر باشد.

در ضمن کوردینه ریکلوزر با فیوزهای تحت پوشش، باید آن را با رله‌های حفاظتی فیدر مذکور در ایستگاه زیار نیز کوردینه نماییم. با توجه به ریکلوزر انتخابی A، مطابق با شکل ۳ در صفحه مقاله، منحنی تأخیری "D" آن، خواسته ما را برآورده می‌سازد.

اکنون به بررسی دستگاه سکشنولایزر واقع در ابتدای انشعباب اصلی کبوترآباد مطابق با شکل ۲ می‌پردازیم که دارای هیچ گونه منحنی زمان - جریان نبوده و توانایی قطع جریان بار را نیز ندارد، بلکه این دستگاه در این مدار تعداد قطعه‌های ریکلوزر را شمرده و هر گاه تعداد آنها به تعداد از قبل تنظیم شده آن رسید، در موقع قطع ریکلوزر و پیش از وصل مجدد آن و در صورتی که اتصالی از محدود عملکرد فیوزهای انشعبابی خارج باشد، مدار تحت حفاظت خود را باز می‌نماید.

در مورد این دستگاه نیز بهتر است از نوع الکترونیکی آن با قابلیتهای بیشتر آن نسبت به نوع هیدرولیکی، استفاده نماییم. در انتخاب سکشنولایزر نیز علاوه بر رعایت سطح ولتاژ، ماکریزم جریان بار، ماکریزم جریان اتصالی و قابلیت کوردینه، باید به دو نکته اساسی در انجام کوردینه آن با ریکلوزر توجه نمود.

– حداقل جریان سکشنولایزر باید از ۸۰٪ حداقل جریان قطع ریکلوزر بیشتر باشد.

– تعداد شمارشها سکشنولایزر یکی کمتر از مراحل قطع ریکلوزر باشد، که در اینجا روی سه تنظیم می‌شود.

برای انجام کوردینه سکشنولایزر شماره ۲ واقع در ابتدای قسمت ۷ در شکل ۲ نیز دقیقاً نکات فوق باید رعایت شود.

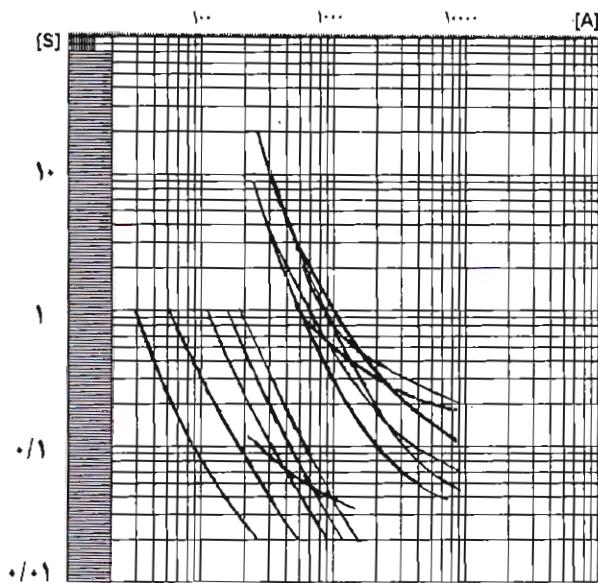
نتیجه گیری :

در جدول ۵ مناسب ترین ادوات حفاظتی ارائه شده است.

$I_{sc,max}$ (A)	I_n (A)	V_n (V)	حفظات	قسمت
۶...	۲۵	۲۴-۳۴/۵	F1	۱۱
۶...	۱۵	۲۴-۳۴/۵	F2	۱۲
۶...	۱۰	۲۴-۳۴/۵	F3	۱۳
۶...	۲۰	۲۴-۳۴/۵	F4	۱۴
۶...	۲۰	۲۴-۳۴/۵	F5	۱۵
۶...	۲۰۰	۲۴-۳۴/۵	R	۶
۶...	۸۰	۲۴-۳۴/۵	S1	۱۶
۶...	۲۵	۲۴-۳۴/۵	F6	۲۲
۶...	۱۵	۲۴-۳۴/۵	F7	۲۳
۶...	۱۶۰	۲۴-۳۴/۵	S2	۷
۶...	۱۵	۲۴-۳۴/۵	F8	۱۷
۶...	۱۵	۲۴-۳۴/۵	F9	۱۸
۶...	۱۰	۲۴-۳۴/۵	F10	۱۹
۶...	۶	۲۴-۳۴/۵	F11	۲۰

« جدول (شماره ۵) »

منحنی های عملکرد تجهیزات حفاظتی و نحوه کور دینه آنها با هم دیگر به عنوان نتیجه تمامی تحقیقات، مطالعات و بررسیهای فیدر مزبور در شکل تمام لگاریتمی ۳ در زیر آورده شده است. با کور دینه فوق عملأ میزان قطعیهای فیدر مزبور به شدت کاهش می یابد و پیشنهاد می گردد برای تمامی فیدرهای ۲۰ کیلوولت طولانی با تعداد قطعیهای بیش از ۱۵ مرتبه در ماه به مورد اجرا درآید.

شکل (شماره ۳)

منابع :

- 1 - Distribution System Protection Manual McGRAW - EDISON Company.
- 2 - ASEA Relay System : Volumes 1 & 2 & 3.
- 3 - GEC Protective Relays Application Guidie.